

Ангел Каралийчев

Правдолюбецът и
кривдолюбецът

Двама братя захванали да се наддумват помежду си: кое е по-добро на този свят – правдата или кривдата. По-големият бил защитник на правдата и казал, че оня, който върви по пътеката на правдата, може да направи чудеса. По-малкият държал за кривдата. Подир дълга препирня братята сторили облог: да тръгнат по света и питат де когото срещнат, кое е по-добро – правдата или кривдата. Ако излезе прав по-големият брат – той ще извади очите на по-малкия. Ако хората кажат, че кривдата е по-добро нещо от правдата – по-малкият ще извади очите на по-големия.

Дигнали се и тръгнали. Ходили, що ходили, най-напред срещнали един поп. Този поп бил самият дявол, облечен в расо.

– Дядо попе – спрял го по-големият брат, – поспри за малко да те питаме нещо, но те молим да ни кажеш истината.

– Питайте! – спрял се попът.

– Кое е по-добро на този свят – правда или кривда?

– Ех, синко – отвърнал попът, – иска ли питане? На тази земя тъй е било от памтивека, тъй ще бъде, додето свят светува: оня, който държи за правдата, може от глад да умре, в тъмница да влезе, на бесило да увисне. А оня, който се опира на кривдата, гладен няма да остане никога, в дворци ще живее, купища пари може да натрупа.

– Чу ли, братко, какво рече дядо поп? – зарадвал се по-малкият брат. – Хайде сега да изпълним облога!

– Почакай още малко – отвърнал по-големият брат, – нека политаме и други хора, да видиме те пък какво ще рекат.

Продължили пътя си. В туй време дяволът на бърза ръка съблякъл попското расо, облякъл калугерско и пак преварил братята.

– Тъкмо ти ни трябваш – викнал по-големият брат на калугера, – ще ми се да вярвам, че от твоята уста ще излезе самата истина. Кажи, калугерино, кое е по-добро на този свят – правда или кривда?

Калугерът се засмял:

– Иска ли питане – отвърнал той, – кривдата, братя мои, подир кривдата върви днес светът. От най-долния човек до най-горния – всички живеят с кривда.

И отминал.

Големият брат уплашено гледал подир този манастирски служителка малкият се изправил напреде му и викнал:

– Дай сега да ти извадя очите!

– Извади ги – промълвил големият брат, – да не гледам този свят, който е тръгнал с главата надолу.

Жестокият малък брат не пощади очите на по-големия. Като извършил пъкленото си дело, той се прибрал и почнал да се разполага над целия си бащин имот, а ослепеният тръгнал немил-недраг от къща на къща, от село на село, да проси къшей хляб. Дълго време протягал правдолюбецът ръка за милостиня и плакал за изгубената правда. Веднъж той замръкнал в гората. Спрял да ношува под едно дърво, но като си помислил, че по тия места има вълци и мечки, качил се на дървото, наместил се между клоните и там задрямал. Когато настъпила потайна доба, слепият през сън дочул гласове. Потъркал си очите и се ослушал: гласовете идели изпод дървото. Напрегнал угух още повече и разбрал, че на полянката има цяло сборище от някакви хора, които крещели, надвиквали се и един през друг разправяли на своя големец кой какво е сторил през деня.

– Тихо! – провикнал се главатарят с важен глас. – Не се блъскайте, а говорете един след друг. Най-напред да каже най-старият дявол къде е бил и кого е срещнал.

Като чул тия думи, слепецът на дървото изтръпнал.

– Дано не ме усетят – прошепнал той и притаил дъх. А най-старият дявол започнал:

– Аз, главатарю, се превърнах на бълха и влязох в стаята на царската дъщеря през ключовата дупка. Царската дъщеря тъкмо се беше изправила пред огледалото и си скубеше веждите – да ги направи по-тънки и да се понрави на годеника си. Без да ме усети, подскокнах на рамото ѝ, от рамото – на носа и я ухапах. Княгинята почна да чеше ухапаното място и носът ѝ се зачерви, стана като морков. Тъкмо в туй време някой почука на вратата и в стаята влезе годеникът. Щом видя носа ѝ, той зина, плесна с ръце и викна: – „Колко ти е зачервен носът, княгиньо! Той мяза на същински морков!“

– „Защо ми оскъръбваш носа – кресна княгинята, – вън! Веднага да напуснеш двореца!“

Слисаният годеник затропа надолу по стълбите, а княгинята хвърли подире му годежния пръстен. Тъй развалих годежа им – самодоволно свършил разказа си най-старият дявол.

– Добре си направил! – чул се гласът на главатаря. – Утре ще ти позлатя левия дяволски рог. Да се яви напреде ми вторият дявол!

– Аз – рекъл вторият – вчера съборих прогнилия дървен мост, който свързва селото с нивите. Провалих в дълбоката вода една биволска кола, натоварена със снопи. Удавиха се биволите, потъна и стопанинът. Седем невръстни сирачета останаха без хляб. Селяните се заловиха да

правят нов мост, но моят първи приятел – селският чорбаджия, им продаде едно гнило дърво за основна греда. Щом затрополи първата тежка кола по новия мост, и той ще падне!

– И ти излезе голям дявол! – похвалил го главатарят. – А къде е най-малкото дяволче!

– Тука съм! – обадило се едно пискливо остро гласче.

– Ти с какво ще се похвалиш? – попитал главатарят.

– Аз ли? И аз свърших една работа. Накарах двама братя да се наддумват за правдата и кривдата. Препираха се, препираха и сториха облог. Аз се превърнах най-напред на поп, сетне на калугер, убедих ги, че кривдата е по-хубаво нещо, и по-малкият, кривдолюбецът де, извади очите на батя си, защото такъв им беше облогът.

– Ти си постъпил най-хитро – похвалил го главатарят. – Ще те направя мой заместник, но знаеш ли, че отвъд хълма, в долината, има едно кладенче с чудотворна вода? Ако спият отиде там и умие очите си – мигом ще прогледне. Ако пък някой нагрее шъпа от същото кладенче и поръси гредите на моста – никоя сила не ще може да го събори.

Слепият слушал отгоре и си мълчал. На сутринта, когато запели птичките и дяволите се пръснали, той слязъл от дървото, минал хълма, дълго се лутал и най-сетне намерил кладенчето. Щом си намокрил очите – мигом прогледнал. Нагробал вода с кратунката си и потеглил към реката. Там заварил селяните – завили се и замаяли какво да правят – основната греда на новия им мост се огънала като дъга – и щом изпраши, целият мост ще се строполи във водата.

– Аз мога да изправам голямата греда и да я направя яка като стомана. Но и вие трябва да ми помогнете с нещо, защото съм сетен сиромах – рекъл правдолюбецът.

– Калпака ти ще напълниме с жълтици – отвърнали селяните.

– Довършете моста! – рекъл правдолюбецът, седнал на брега и вечерта поръсил основната греда с чудната вода.

Селяните, като видели на другия ден, че основната греда на новия мост се е изправила, напълнили калпака на странника с жълтици и го изпроводили със здраве да си ходи.

Прибрал се правдолюбецът в къщи и заживял нашироко, зер у него жълтици, колкрито щещ. А малкият се пукал от завист. Заразпитвал го той как е излекувал очите си и откъде е взел толкова много жълтици. Големият брат нищо не скрил, а му разказал всичко от игла до конец.

– Извади ми по-скоро очите! – скочил нетърпеливо, малкият. – И аз искам да забогатяя!

– Не мога да те ослепя – поклатил глава големият, – защото разбрах колко е тежко да бъдеш без очи.

Тогава малкият сам си извадил очите и тръгнал към гората. Пипнешком намерил дървото, под което се сбирали дяволите, изкачил се горе и се потулил между клоните.

Към полунощ дяволите пак пристигнали. Но този път главатарят им бил разгневен – пламъци изкачали от очите му. Гласът му гърмял тъй, че цялата гора ехтяла:

– Кой от вас преди една неделя – ревял той – издаде тайната на кладенчовата вода? Кой излекува очите на слепия? Кой поправи прогнилата греда на моста? Отговаряйте или ще ви смъкна кожата с бой. И главатарят захванал да бие дяволите наред с една волска жила.

Дяволите пискали, подскачали, пъшкали и викали:

– Олеле, главатарю, не сме ние!

– Ами кой?

– Ей го кой! – показало нагоре с пръст най-малкото дяволче. – Оня, дето се е потулил между клоните! Той ни е подслушал!

Тогава дяволите настръхнали, покатерили се на дървото, смъкнали кривдолюбца и го разкъсали на парчета.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2007

Публикация:

Ангел Каралийчев
Български народни приказки
Издаелство „Народна младеж“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3562>]